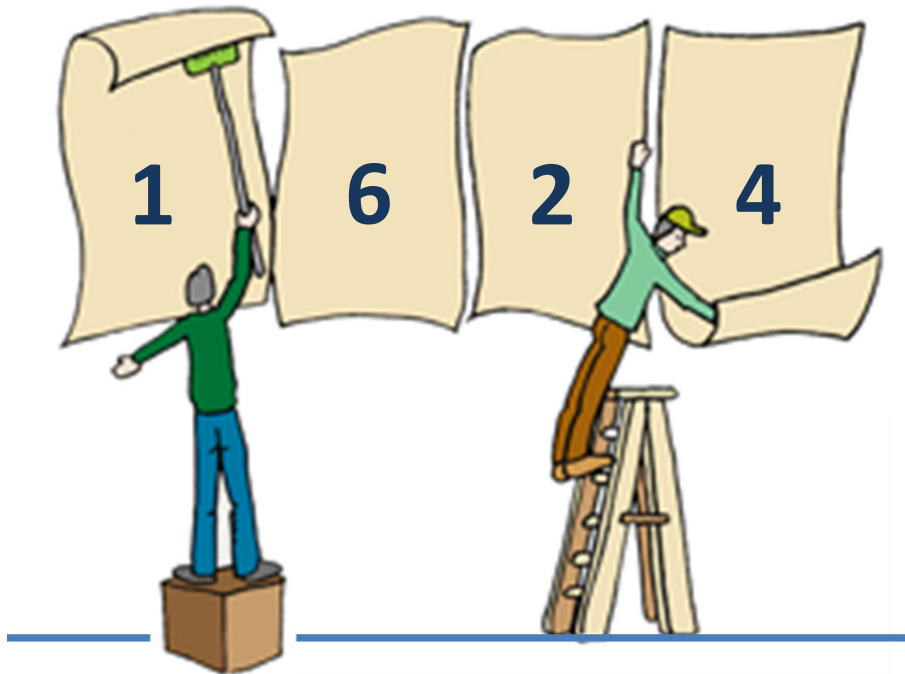

Året Var

Året Var DHF:s FÖRTECKNING ÖVER ÅRTAL I DALARÖS HISTORIA har tagits fram med hjälp av uppgifter tagna ur litteratur som berör Dalarö, sökning via Internet och med hjälp av boende på Dalarö.

**Detta är en fördjupning
av händelsen år**

Se nästkommande sidor

1624.

Gustav II Adolf vistas en vecka på Dalarö. Gustav II Adolf var Svensk kung 1611-1632.

Gustav II Adolf, 1594-1632, svensk kung 1611, son till Karl IX och Kristina av Holstein-Gottorp. 1620 gift med Maria Eleonora av Brandenburg med vilken han hade dottern Kristina.

Gustav Adolf döptes efter sin farfar och sin morfar, Gustav Vasa och hertig Adolf av Holstein-Gottorp.

Redan som sjuåring blev han efter faderns död 1611 myndigförklarad. Han hade då fått en gedigen utbildning av Johan Skytte, en duktig och lärd man med vida intressen. Språkkunskaper var mycket viktiga och prinsen hade två modersmål: svenska och tyska. Med modern talade han tyska och det var också det språk, som han först lärde sig skriva. Så småningom lärde han sig även att tala holländska, franska, italienska och latin flytande. Spanska, engelska och skotska dialekter förstod han också, och dessutom hade han en hel del kunskaper i polska, ryska och grekiska.

Vid Vittsjö var det nära att den unge Gustav II Adolf drunknade 1612 under Kalmarkriget. Den sjuåringige kungen hade lett ett härjningståg längs Helge å ned mot Vä och var på återgång mot Markaryd. I sitt läger vid Vittsjö kyrka överfölls svenskarna på eftermiddagen den 11 februari av en överlägsen dansk styrka på 600 man. Flera svenskar stupade eller togs till fånga. Under kungens flykt till häst över sjön brast isen. Per Baner lyckades dock krypa ut till vaken och räcka honom en hand. Enligt traditionen skall även upplandsryttaren Tomas Larsson ha hjälpt till. Gustav Adolf uppgav att svenskarna förlorade 300 man vid Vittsjö. Per Baner användes sedan av kungen för många uppdrag.

Vid Gustav Adolfs trontillträde befann sig Sverige invecklat i tre krig: de med Danmark och Ryssland avslutades genom frederna i Knäred 1613 och Stolbova 1617. Kriget mot Sigismund i Polen intensifierades på 1620-talet och ledde till Livlands erövring. Krigsskådeplatsen överflyttades 1626 till Preussen, och kriget mot Polen avslutades genom stilleståndet i Altmark 1629.

Genom att 1628 aktivt stödja det av Wallenstein belägrade Stralsund blandade sig Gustav II Adolf i trettioåriga kriget, och han ingrep definitivt 1630 för att fördriva de kejsarliga trupperna från Östersjön och komma de tyska protestanterna till hjälp. I sin kamp mot kejsarmakten fick han Frankrikes militära och politiska stöd. Segern vid Breitenfeld 1631 blev en vändpunkt i kriget. Efter triumftåget söderut stupade Gustav Adolf vid Lützen den 6 nov 1632. Det dröjde ända till den 8 december, alltså mer än en månad, innan man i Stockholm med ordinarie postgång fick veta nyheten att Gustav Adolf stupat vid Lützen. Kungen var vid slaget klädd i ett älghudsskyller som finns bevarat, eftersom det återlämnades av österrikiska staten 1920 som gåva till Livrustkammaren i Stockholm.

Genom sin utrikespolitik grundlade Gustav II Adolf Sveriges stormaktsvälde. Inrikespolitiskt fick hans regering även en avgörande betydelse genom den nydaning av förvaltningen, krigsmakten, regeringen och riksdagen som påbörjades. Tillsammans med sin närmaste rådgivare Axel Oxenstierna och med anlitan av utländska, mest nederländska specialister, inrättade han centrala ämbetsverk (kollegier) och hovrätter, som alla fick en modern organisation. Reformerna fullföljdes kort efter kungens död i 1634 års regeringsform, där länsstyrelserna gavs den form, som i allt väsentligt bibehållits därefter.

Effektiviseringen av förvaltningen hade till huvudsyfte att skapa resurser för de kontinentala krigen. De många utskrivningarna och det hårda skatteuttaget skapade också tidvis missnöje och ledde till uppror bland bönderna. Prästerna och bonderiksdagsmännen utnyttjades därvid skickligt av kungen för att lugna opinionen.

Gustav II Adolf var krigarkungen som höll katolicismen stängd och revolutionerade den militära taktiken. Men "Lejonet från Norden" var också en modernist som reformerade rättsväsendet, höjde bildningsnivån, bjöd in de driftiga vallonerna och anlade 15 handelsstäder.

*Gustav II Adolf. Konstnär okänd.
Målningen hänger i Furstinnan Marias
sängkammare på Gripsholms slott och
ingår i Svenska statens porträttsamling.
Foto: Nationalmuseum*

Gustav II Adolf 1 öre 1624.

